

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

פיטורי ר"מ בגלל שיחות עם תלמידים לעזוב

תיק ממונות מס' 1535-שע

נושא הדיון

הרב א' הועסק בישיבה של הרב ב' כמשיב לתלמידים מאז תחילת השנה ועד חנוכה של אותה שנה, שאז נסגרה הישיבה בגלל מריבות בתוך הצוות. לאחר החנוכה הישיבה נפתחה מחדש עם חלק מהתלמידים הותיקים (כאשר חלק אחר של התלמידים עזב עם אחד מהצוות לישיבה אחרת), והרב א' חזר לתפקידו, ובסוף חודש טבת הודיע לו הרב ב' שבכך מסיים את תפקידו בישיבה משום ששמע מראש הישיבה שהרב א' שוחח עם כמה תלמידים שחזרו לישיבה שמתפלא עליהם מדוע לא עברו לישיבה החדשה עם חבריהם האחרים, וכי גם הוא עצמו אינו מרגיש שמקומו כאן. הרב ב' ראה בכך פגיעה בישיבה, ומשום כך הורה לו להפסיק את תפקידו בישיבה.

בתחילת העסקתו בישיבה לא נכתב עם הרב א' חוזה עבודה, אך סוכם אתו על שכר של 800\$ לחודש, וכך שולם לו עד סוף חודש טבת.

טוען הרב א' שמכיון שהיה עובד שכיר בישיבה מגיע לו שכר עד סוף שנת הלימודים, או לפחות עד סוף הזמן, מכיון שאי אפשר למצוא עבודה אחרת באמצע הזמן.

הרב ב' משיב שלפי החו"מ מי שמקבל שכר חדשי עבודתו היא חדשית, וע"כ אינו חייב לשלם לו מעבר לכך. עוד טוען הרב ב' שהפיטורין היו מוצדקים בגלל העובדה שהרב א' עשה דבר המזיק לישיבה בכך ששוחח עם תלמידים לעזוב את הישיבה (הרב א' מכחיש שהשפיע עליהם לעזוב, רק שאל אותם מדוע החליטו להשאר, תוך שהוא מוסיף "גם אני רואה עצמי כאן רק באופן ארעי"). עוד טוען הרב ב' שמלכתחילה כשהרב א' התקבל לעבודה בישיבה, הודיע לו הרב ב' - כמו שהודיע לעובדים החדשים האחרים שלא הכיר - שתחילה הוא נכנס בניסיון (הרב א' מכחיש שנאמר לו משפט זה, אך הרב ב' מבקש להביא לעדות רב אחר שהיה באותו מעמד), וכבר בחדשים הראשונים התעוררה בעיה של יחסיו של הרב א' עם אחד מהצוות, ומשום כך סבר שהנסיון לא צלח וחשב לפטרו, אך כשהישיבה נפתחה שוב ואותו אחד מהצוות עזב, קרא להרב א' שוב, אך בגלל שיחותיו עם התלמידים לעזוב החליט לפטרו, אך הציע לו

עבודה אחרת במכון להוצאת ספרים שלו, והוא סירב. הרב ב' מוסיף מפי ר"מ אחד בשם מרן הגרא"מ שך וצ"ל שתקופת נסיון של ר"מ בישיבה היא 3 חדשים.

פסק דין של פשרה

יש אפשר בין הצדדים בסכום מסויים.

(-) שמשון גרוסמן

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. עובד ללא הגבלת זמן המקבל שכר חדשי, האם דינו כשכיר חודשי.
- ב. עובד שאינו מגלה נאמנות למקום העבודה.
- ג. עובד בתקופת נסיון.
- ד. חובת ההודעה מראש על הפיטורין.
- ה. פיטורין באמירה בלי כתב.
- ו. הציע המעביד עבודה אחרת לעובד.

תשובה

א. צו"מ מים חיים ח"מ סי' ו דן בדבר שוחט שנשכר ללא קביעת זמן שהקהל פיטרו אותו מחמת שהיו אנוסים לתת את השחיטה חוץ לקהילתם דאף אם לא היו אנוסים בזה, לכאורה כיון שלא קבעו בכתב שנתנו להשוחט שום זמן וכתבו ונתנו לו שטר סתם, תליא בפלוגתא שהצ"ח הרמ"א צ"ח ס' סעי' ג, דלהרשב"א צ"ח ע"א כל ימי חייו או כל שארית משמע, ולהרא"ש צ"ח כלל ו סי' יח נפטר בשנה אחת וכו', וכיון דתליא בפלוגתא הממע"ה, א"כ ממילא הקהל פטורין. ע"כ.

אמנם בדברי מלכ"ל ח"ג סי' קנ"ח כתב ד"סתם" בשכירות פועלים אין פירוש "סתם" שנחלקו בו הרשב"א והרא"ש בענין מתחייב לזון את חזירו בסתם, דבשכירות פועלים כו"ע סוברים שאף שקיבלו ח"מ בסתם יכולים לסלקו בכל עת, ומה שפסק הרשב"א במתחייב לזון חזירו בסתם שחייב לזונו לעולם ה"ז מאוס ששם אין לנו שום ק"צ וג' צול שנאמר שכיוון לזון זה, אבל במקום שבהסכס השכירות יש רמז לקביעת זמן, כגון שהוסכם שהתשלום לשכיר יהיה לפי שצוה או חודש, הרי זמן השכירות הוא שצוה או

חודש, ואי אפשר לסלקו מן הזמן הזה, אמנם ברור שיכול לסלקו בכל שבוע או בכל חודש כפי שהיה אוסן שכתו. וכ"פ בדברי מלכאל ח"ה סי' רטו. וכ"כ בחזון איש ב"ק סי' כג אות ב אלא שכתב דכל זה בדליכא מנהג אבל אם איכא מנהג הולכין אחר המנהג, דסתמא הוי הפסיקא כמנהג המדינה. ע"כ. ועיי' פד"ר ג עמ' 93 שלפי החזו"א אף בעובד קבוע המקבל משכורת חדשית זכאי המעביד לפטרנו בסוף כל חודש, ועיי' שו"ת נלח ישראל סי' ח.

ובאגרות משה חו"מ ח"א סי' עה כתב להיפך, דאף הרא"ש לא סבר דהתחייבות צמתא אינה לעולם זה דוקא צמתא לזון וכד' שהוא התחייבות ממון צעלמא מלד איזה דבר שאפשר אינו רוצה להתחייב בהרבה אלא צמעט צעד הדבר הוא לכן כיון שלא מוכרח מלשונו שהוא לעולם מהי"ת נימא אהתחייב לעולם, אבל בשכר פועל שאינו התחייבות צעלמא שקבל עליו אלא שהוא מחמת שארין לו ודאי יש לנו לומר ששכרו לכל העת שיהיה לו המלאכה שיטטרך לפועל. וא"כ צפועל ששכרו סתם הוי בהכרח השכירות לעולם, וראה מהא דהולך רצה צב"מ קט צמקרי דרדקי שתלא טבחא ואומנא וספר מתא לענין לסלקם דוקא צאפסידו שהוא פסידא דלא הדר אבל צלא זה אין יכולים לסלקם. ואין לומר דאיירי דוקא בשל כל בני מתא, דהא רוינא היה רק שתלא דרבינא לרוב הראשונים ומ"מ לא היה יכול לסלקו צלא טעם דפסידא דלא הדר. ע"כ. ועיי' פד"ר כרך ב עמ' 337 שכ"ד חקרי לב ח"ב יו"ד סי' נב ושו"ת מהדו"ק ח"א סי' רכא וחמדת שלמה חו"מ סי' יג ושו"ת רב פעלים ח"ג חו"מ סי' ו' שכן דעת כמה וכמה גדולים ואין לחוש לסברת הלק"ט דיחיד הוא בדבר הזה, ובאמת סוגין דעלמא הכי אולא בכל מקום, ולכן שייך בזה דין קים ל"י.

ועיי' שמע אברהם (פלאג'י) סי' כה דסתם בשכירות פועלים הוי זימניה כל שעה, אף שקבל שכירותו כל חלי שנה, עיי"ש. ועיי' פס"ד ירושלים כרך ט עמ' רמו.

ב. בספר דיני עבודה במשפט העברי ח"ב עמ' 1042 הביא את מקורות החוק שעפ"י חוזה העבודה על העובד בצלע את עבודתו המוטלת עליו לא רק כראוי אלא גם בנאמנות (FIDELITY). ולפיכך כשצעה"צ איבד אימון בעובד בעקבות התנהגותו, זכותו עפ"י חוזה העבודה לפטרנו.

ג. כתב בצמק הקדשים בגליון השו"ע סי' שלג סעי' ה שתחילת מלאכה של משרתת אינו קנין להשכירות, והגם שתחילת מלאכה הוי קנין, מ"מ צמתא כיון שאין ידוע כמה פרטיות השירות צבית הוא, עיי' זה הימים הראשונים הם צמגטון נסיון העבודה להפועל. ע"כ. מפורש שעבודה לשם נסיון - אפי' אם לא פירשו שהיא לנסיון, אלא שזו הדרך צעבודה כזו - אינה קנין לשכירות, וכ"כ כשפירשו שזו עבודה לשם נסיון.

ועיי' רמ"א בשו"ע סי' שלה סעי' ב עפ"י מרדכי צ"ב סי' תרכא: צעה"צ ששכר מלמד ואמר שילך אלל קרובו לנסותו אם יוכל ללמוד עם הנער ולא הלך, ואחר שלמד עמו ואמר שינסנו עדיין, ועד מעיד שלא ידע ללמוד עמו, הדין עם המלמד מאחר שידוע עכשיו מוקמין ליה אחזקה שידע כבר, ונסצע נגד העד ונטול שכרו. ע"כ. מוכח שאם ניסוהו מהתחלה ונמלא שלא ידע ללמד אין צעה"צ חייב לשלם לו שכר. ועיי'

עוד בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' כד אודות ש"ב שי"א קול שאין לו הרגשת הסכין וגם ההלכות אינן אגורות צפוי ומשמטי עמנו מלעמוד על המצוק, הדבר פשוט דכל כה"ג אם מוניעים מזה יש מזה ראייה שהקול אמת, וגם ש"ב שצבר יש לו קבלה אם יש איזה חשש לריך לחזור ולעמוד על המצוק.

ועיי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' תרמג א"ס שכרו על מנת שיעשה מלאכתו כראוי, מותר לסלקו בחצי הזמן.

וכבר כתב במנחת יצחק ח"ד סי' עה א"ת יב דבדולאי כל מורה נכנס למשמרתו אדעתא דהכי לליית להמנהל בעיני חיטוך, ואף אם לא התנה בפירוש סתמא כפירוש, ועיי' ש"ע וטו"כ א"ח סי' נג דאליכ בטל כח השלטון, ויוכל לצא לידי הפקרות בכל המוסד, ובדולאי מחוייב המורה לשנות שיטתו לשיטת המנהל. ע"כ.

ואף בנידון דידן, שלטענת הרב ב' אודיע הרב א' בתחילת עבודתו שנכנס לנסיין, אין לו שכר של עובד, וע"כ מותר לפטרו בתוך השנה. ואף מטעם מנהג המדינה נראה שאין לחייב במקרה כזה בפלווייס, עיי' בג"ל 57159 כרך ג' 2 1615 א"ס הזמן העובד מתוך התנאה שמתר למעביד להפסיק את עבודתו בכל שעה שירצה, ראשי המעביד לפטרו. אלא שכיון שהמורה מכחיש טענה זו, יש לדון על מי חובת הראייה.

ד. במשנה ב"מ ק"א ב המשכיר בית לחבירו צימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח, צימות החמה שלושים יום. ופסק הרמב"ם שכירות פ"ו ה"ו המשכיר בית לחבירו סתם אינו יכול להוציאו עד שידועו שלושים יום מקודם כדי לבקש מקום ולא יהיה מושלך בדרך. ובדברי מלכאל ח"ג סי' קנ"א דן בדבר אחד שעוסק אצל חבירו בעסק בצכר לכל שבוע ובעל העסק חפץ להוציאו, ונסתפק דכיון שקבלו סתם לעסק זה אפשר שהכוונה שיהיה אצלו עד שנגמר העסק. הנה לסלקו נראה שיכול, כיון שלא דבר עמו שאוכרו עד שיוגמר העסק, וה"ו דומה לשוכר בית סתם דסגו שידועו שלושים יום קודם, ושעור לי יום הוא תקנת חז"ל כי לא ילא לדור על פני חוץ. ובנידון דידן לא מצינו תקנה לשלושים יום ויכול להוציאו מיכף וכו', עכ"פ צ"ר שיכול לסלקו בכל שבוע או בכל חדש כפי שהיה אופן שכרו, לפי שכיון שנכנס יום אחד בשבוע או בחדש י"ל שנתרנה להחזיקו עוד שבוע או חדש.

אמנם בחזו"א ב"ק סי' כג כתב דבשכירות פועלים אם לפי הנהוג במקום יש לר"ך זמן למלא מקום לעבודה, סתמא שכרו לאותן ימים המצטרפים להשתדלות, ומיוס שהודיעו שהוא חוזר לריך לקבוע ימים לחיפוש עבודה לפי ראות עיני הדיין. ועיי' פד"ר כרך ג' עמ' 283 שעל המעביד לתת הודעה מוקדמת על הפיטורים, והדעת נוטה שאין הצדל יסודי בין שכירות צמים לשכירות פועלים, ודין זה כדיון זה, א"ס גרס הפסד לפועל בעטוי של מעבידו שלא הודיעו מקודם על פיטוריו, על המעביד לשאת בנזק, כי בשניהם קנה המידה הוא מניעת גרימת הפסד, א"ס בשכירות פועלים אם הנסיבות דורשות לתת הודעה מוקדמת לפני הפיטורים, כי לא בקלות ישיג הפועל עבודה אחרת מיד אחר הפיטורים, שעל המעביד להודיע קודם לעובד שעומד לפני פיטורים, וצ"ר שאין לתת הודעה מהיום למחר. ובפד"ר כרך ד' עמ' 130 כתבו שענין החוק של חיוב הודעה על פיטורין חודש קודם יש לו מקור בהלכה כדמצינו בשכירות

בתים, וה"ה ומכ"ש בנישול מפרנסה שלריך להודיע שלושים יום קודם כדי שיהיה סיפק בידו לחפש לו משרה אחרת (וכן נהוג לפי חוקי העבודה, ראה ת.א. 3243\57, פסקים מחוזיים, כרך כ עמ' 261, 263. וראה עוד ע.א. 219\57 עמ' 1355).

ד. במרדכי ב"מ סי' שמו ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' תתעג ובש"ך סי' שלג ס"ק מז, הביאו תשובת מהר"ם (דפוס פראג סי' עז): ושאלת על מלמד שהתחיל ללמד וא"ל צעה"ב לך מעמדי איני חפץ בך, ונתרלה המלמד ושבו חזר בו צעה"ב ורצה לעכבו והמלמד אמר מחלת לי השיעבוד ואיני רוצה ללמד לך יותר, נראה דלא נמחל שיעבודו באמירה בעלמא, וראה מעבד עברי דאמרו בקדושין טז א דלא אזיל לנפשיה באמירה בעלמא, ה"ה בנידון זה דמדמי פועל לע"ע בפ"ק דב"מ י א. ע"כ (ועיי' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' פח ושו"ת מהרי"ט יו"ד סי' נ שהמהר"ם פסק כן דוקא במלמד דס"ל דהוי דבר האבד, ולא בכל פועל, אבל בש"ך שם כתב דה"ה בכל פועל). וכ"כ בשו"ת בנימין זאב סי' רכה. וכתב בשו"ת מהרש"ם חו"מ סי' קיט דדוקא בע"פ אינו מועיל, אבל בכתיבה מהני. ועיי' תוס' ב"מ נט א ד"ה דלא, ויבמות ע ב ד"ה אלמא, לענין ע"ע דרב שמחל על גרעונו בעל פה אין גרעונו מחול כיון דגופו קנוי לו לענין זה שלריך גט שחרור ואין יולא באמירה בעלמא.

אמנם הרדב"ז שם חולק על המהר"ם וס"ל דאפילו במלמד ואפילו לדעת האומרים דהוי דבר האבד, אם שכרו לעלמו וא"ל זיל, זכה בעלמו ושבו אינו יכול לכופו ולא לשכור עליו, וכ"כ פועל דעלמא אפילו יש בו שזעה אם ח"ל זיל הוי כאילו נשלם הזמן. וכן דעת הש"ך שם, וכנה"ג סי' שלד הגב"י סעי' ט דדעת ר"י מישרים נכ"ט סוף ח"ד. ופסק הרמ"א בשו"ע סי' שלג סעי' ה דמלמד שא"ל צעה"ב לך מעמדי ונתרלה המלמד, יוכל צעה"ב לחזור בו ולעכבו, דאינו יכול למחול שעבודו של נער, מיהו בשאר פועל אם ח"ל בפני שנים לך מעמדי פטור בלא מחילה, וי"א אם ח"ל דרך כעס שאינו פטור. וכתב הש"ך דפני שנים לאו דוקא אלא ה"ה אם ח"ל כך בינו לבינו ומודה בכך הוי מחילה, דלא איברי סהדי אלא לשקרא. ועיי' נתה"מ ס"ק יח דבמלמד אפילו בכתיבה לא מהני.

נמלא דפיטורי מלמד תלמידים בע"פ תלוי במחלוקת הפוסקים, והמעמ"ה.

ו. שנינו בתוספתא ב"מ פ"ז ה"ו: השוכר את הפועל לחרוש לא יאמר לו בא ונכש. לנכש לא יאמר לו בא וחרוש. לחרוש בשדה זו לא יאמר לו בא וחרוש בשדה אחרת וכו'. וכן הוא במכילתא שמות משפטים כא ב על הפוסק שם שנים יעבוד: כשכיר כתושב, מה שכיר אי אתה רשאי לשתו מאומנתו, אף ע"ע וכו'. אמנם עיי' תוספת שכר פסק הרמ"א בשו"ע סי' שלה סעי' א בשם מהר"ם, שהביא המרדכי ב"מ סי' שמו, שלריך לעשות אפ"י מלאכה כבידה מן הראשונה. וביאר בנתה"מ סי' שלג ס"ק ד דאומדנא היא שאילו לא שכרם זה והיה מזדמן להם מלאכה בתוספת שכר היו משכירין עלמן, אין זה נחשב מזיק כלל. וכ"כ בערוך השלחן סי' שלה סעי' ג דאין סהדי דכל פועל ניחא ליה בתוספת שכר אע"פ שהמלאכה יותר כבידה קלת. אברהם דוב לוין.

ב

בענין פֿיטורין זע"פ, כתב ע"ז ידידי האצ"ד שליט"א דתליא במחלוקת הפוסקים, דלהמרדכי וסיעתו הוצא בש"ך סי' שלג ס"ק מז לא מהני וזעין בכתובה, ולהרדב"ז וכן דעת הגש"ך אם דמהני אמירה זע"פ ולא זעני כתיבה דוקא.

ונראה דמחלוקת הפוסקים הנ"ל זה דוקא בזווגא שנשכר לזמן מסויים וזתוך הזמן המעביד אמר לו לך מעמדי דזכה"ג פליגי אי אמירה זע"פ מהני או דזעני דוקא בכתובה, דהרי המרדכי וסיעתו דמלרכי דוקא כתיבה ראיתם מעבד עברי בקדושין טז א דלא אזיל לנפשיה בזמירה זעלמא, וזע"ע איירי תוך הזמן של העבדות ולכן זעני דוקא כתיבה, דבאמירה לא נמחל שעבדו. אלא דבאנו למחלוקת אחרת שהוצאה בפס"ד ירושלים כרך יא עמ' קפא ואילך זפועל שנשכר ללא הגבלת זמן האם השכירות לעולם, דזש"ת מים חיים חו"מ סי' ו כתב דפליגי בזה הרש"ז והרא"ש, דלהרש"ז הוא כל ימי חייו ולהרא"ש הוא ששכירות לשנה, ודבריו מלביאל ח"ג סי' קנא כתב דאף להרש"ז דהתם הוא כל ימי חייו וזפועלים יכול לסלקו בכל עת, ובאגרות משה חו"מ ח"א סי' עה כתב להיפך דאף להרא"ש זפועלים הוא שכירות לעולם, ובחזו"א ז"ק סי' כג אות ז ד"ה ויש וד"ה ועוד, דבשכר פועלים וקב להם כך וכך ליום ולא פירש כמה ימים כל יום הוא שכירות זפני זעלמה, וזפד"ר כרך עמ' 93 פירש דלהחזו"א זעבד שמקבל משכורת חודשית זכאי המעביד לפטרו כל חודש, ועל המעביד לתת הודעה מוקדמת. לפי"ז זניד"ד שהרב אי קבל משכורת כל חודש זכאי הרב ז' לפטרו כל חודש, ומהני פיתורין בזמירה זעלמא, ולא זעני כתיבה, אבל להאחרונים דס"ל דהוא שכירות לעולם הוא תוך הזמן ובאנו למחלוקת הפוסקים אם מהני פיתורין בזמירה זעלמא.

יהושע ווייס.

הערה

נגדו של שכיר המהבד משכורת חודשית. כתב החזו"א, שהניא ידיו הדיין הגר"י ווייס שליט"א. דחשיב שכיר חדש, והוקף: דכל זה בדלויכא מנהא אבל אם איכא מנהא הולכין אחר הגונה דקחמא הוי הפסיקא כמנהג הגמיה. ע"כ. ור"מ זישיבה, מנהא המדינה שנחשב שכיר לכל השנה או לכל הפחות לכל הזמן, אע"פ שמקבל שכר חדשי, אלא שזכינו לדין יש להרב ז' טענה של ערעור השיבה בגלל השיחות שניהל עם הלמדים, ומיזרו נחשבים הפיתורין הללו בגלל סיבה אוזיקטיבית וחוס לב.

ג

לטענת הנתבע שקבלו תחילה לתקופת נסיון, וטוען שאמר זאת בזמורה, וע"ז יש הכחשה, יש לדון האם גם אחרי שנפתחה השיבה מחדש אחרי טובה, האם גם אז לקחו לנסיון כפי שלקחו זפעם הראשונה, או שנאמר שנשכר לנסיון כבר הספיק התקופה הראשונה. ואם נאמר שזה היה לנסיון, יליע האם לריך לשלם לו על חודש ניסן של זין הזמנים לפי היחס זעבד. הנה בזכפם הקדשים סי' שלג סעי' ה לגזי משרתת כתב דימים הראשונים אינם כהתחלת מלאכה, ואולי גם זניד"ד כן, אך אם המנהג כן לשלם,

לרִיךְ לַשֵּׁלֶם לוֹ אֶפְיֵלוֹ אִם יִנְמָא דַעַל חוּדַשׁ שְׁבַט וְאֵדֶר אִינּוּ חַיִּיב, וְעַיִי לְהֵלֵךְ.
 וּבְנִיד״ד דִּישׁ חֲדַשׁ שְׁמַשְׁבֵּי הַסִּית אוֹ גַרְס לְבַחֲרִים לְעוֹזֵב הַיְשִׁיבָה לְטוֹבַת הַיְשִׁיבָה הַשְּׁנִיָּה [וְעַיִי] אֲמַנֵּס
 הַמַּשְׁבֵּי מוֹדֵה שְׂאֵמֶר לְבַחֲזוֹר שְׁהוּא עֲמָנוּ נִמְלֵא פֶה זְמַנִּית, אֲךָ מִכְּחַיִּים שְׁהַסִּית אוֹתוֹ לְעַצְרוֹ, וְאִיכּ הוּי גֵּדֶר
 שֶׁל מִקְלָקֶל לְהַיְשִׁיבָה, דְּצוּמָן רוֹפֵף כּוֹה גַם דְּבוֹר כּוֹה מִכְּנִיס חוֹלְשָׁה וְרִפְיוֹן וְאִי וּודֹאוֹת בְּהַמַּשְׁךְ הַיְשִׁיבָה,
 וּבְכַהֲ״ג הוּא גַרְס לְעֲמָנוּ שִׁפְטֵרוֹהוּ, וְלֹא מְגִיעַ לוֹ שֶׁכֶר טוֹפֵף, אֲךָ כִּיּוֹן שְׁהַדְבֵּר אִינּוּ בְּרוּר וּמוֹחֲלֵט יִיֵּל
 דַּמְסַפֵּק הַמַּמַּעֲ״ה, וְהִנֵּה בְּרַמְ״א בְּשׁוּ״ע ס״י תִּכְלֵא סַעֲ״ו וְכַתֵּב דֹּאֵם יֵשׁ עֲלָיו חֲשַׁשׁ גְּנִיבָה יִכּוֹל לְפַטְרוֹ, אֲךָ
 אִינּוּ שְׁפּוֹט מִה הַגֵּדֶר שֶׁל חֲדַשׁ שׁוֹז סִיבָה לְפַטֵּר עוֹבֵד, עַיִי עֵרֵךְ שִׁי שֶׁסּ וּבְדַצְרֵי גֵּאוּנִיס כֻּלֵּל פֶּצֶ.
 וְעַכְ״פּ לְמַעֲשֵׂה כֹּאֵן הַנִּידוּן הוּא הַהֲפָרֵשׁ בֵּין שְׂכִיר כְּמַשְׁבֵּי לְבִין שְׂכִיר בְּכוֹלֵל, דֵּהֵא חוֹר לְכוֹלֵל, וְנִרְאָה
 דֵּהֵשֶׁאֵלָה הִיא רַק עַל הַחֲדָשִׁים שְׁנִתְרוּ בְּצוּמָן הַחוּרֵף, הֵיינו שְׁבַט, אֵדֶר וּנִסָּן, אֲךָ מִה שְׁחַבַּע עַד סוֹף הַשָּׁנָה
 , הֵרִי הַמַּנְהֵג בְּיַשְׁבוֹת שְׁכֵל אֶחָד מִ״הַזְּמַנִּים״, הֵיינו זְמַן חוּרֵף וְזְמַן קִיץ, נַחֲשָׁב לְחַיְשִׁיבָה בְּפָנֵי עֲמָה, אִיכּ
 אִין לוֹ תְּבִיעָה כֻּלֵּל עַל זְמַן הַקִּיץ.
 (וּכֵן יֵשׁ לְדוּן בְּזֶה שְׁהַנְּחַבַּע הַיְעִי לוֹ עוֹבְדָה בְּמַכוּן, הָאֵם זֶה נִקְרָא עוֹבְדָה אַחֲרַת, דִּישׁ לוֹ זְכוּת לְפָרֵז, בְּשִׁים
 לְבַ שְׁגַם עוֹבְדַת הַמַּשְׁבֵּי הִיתָה חֲדָשָׁה לוֹ דֹּלָא נַחֲסָה בְּזֶה)
 וְגַם בְּהַפְרֵשׁ שְׁבִין אֲבָרֵךְ כּוֹלֵל לְמַשְׁבֵּי מְגִיעַ לוֹ רַק כְּפוּעֵל בְּטֵל, עַיִי סַמְ״ע ס״י שֶׁלֵּג ס״ק י, וְעַיִי קְלוּהִ״ח שֶׁס
 ס״ק ד. וְיֵלֵעַ אִם כִּלְפֵי אֲבָרֵךְ כּוֹלֵל שְׁנַעֲשֵׂה מַשְׁבֵּי הוּוֹ כֹּאִילּוֹ עוֹבֵד פְּחוֹת שְׁנַחֲשִׁיבוֹ פּוּעֵל בְּטֵל, שְׁהֵרִי
 הַבְּחִינּוֹת בְּכוֹלֵל וְכַדִּי מִכְּבִיד עֲלֵיהֶם יוֹתֵר. וְכַמוֹ כֵּן יֵשׁ מְבוּכָה מִה וְאִיךְ מַחֲשָׁבִים פּוּעֵל בְּטֵל.
 וְכֵן נִמִּי יֵשׁ לְבַרֵּר הָאֵם מַשְׁבֵּי הוּי גֵּדֶר שֶׁל מַלְמַד דְּדוּמָה לְאוֹכְלֵי דַמְחוּזָא דֹּלָא מַנְכָּה כְּפוּעֵל בְּטֵל, עַיִי
 רַמְ״א בְּשׁוּ״ע ס״י שְׁלֵה סַעֲ״ו א, אוֹ דִּלְמָא דְּבְּכַהֲ״ג שְׁהִיָּה מַשְׁבֵּי חֲדַשׁ, יִיֵּל דְּלַפִּי מַשְׁ״כּ בְּרַאשׁוֹנִים הַטּוֹעַם
 בְּאוֹכְלֵי דַמְחוּזָה מַשּׁוּם דֹּלִי לֹא עֲבָדִי חֲלָשִׁי שְׁהַבְּטֵלָה קֶשֶׁה לוֹ, בְּנִיד״ד אִין זֶה קֶשֶׁה לוֹ לְחוֹזֵר לְכוֹלֵל כְּפִי
 שְׁהִיָּה מַקּוּדֶס. נִמְלֵא דִישׁ כֹּאֵן כַּמָּה סְפִיקוֹת אִם יֵשׁ לְחַיִּיבוֹ וְכַמָּה יֵשׁ לְחַיִּיבוֹ.
 וְלִגְבֵי הַטּוֹעֵנָה שְׁהַסִּית תַּלְמִידִים לְעַצּוֹר מֵהַיְשִׁיבָה, כִּיּוֹן שִׁישׁ לוֹ עַד, זֶה הַבַּחֲזוֹר עֲמָנוּ, יִבְיֵא אוֹתוֹ וְיַפְטֹר
 מַשְׁבִּיעָה, וְאִיכּ לֹא יִשְׁלֵם.
 וְלַמַּעֲשֵׂה נִרְאָה דְּכִיּוֹן שְׁהַנְּחַבַּע שְׁהוּא תִּיחַ עֲשִׂיר עֲלָיו לְנַהוֹג בְּזֶה לְפָנִים מַשׁוּ״ד, וְנִכוּן לְפָשֵׁר בְּזֶה. וְלַפִּיכֵךְ
 נִרְאָה דַעַל חוּדַשׁ נִסָּן יִשְׁלֵם 415 שֶׁל הַהֲפָרֵשׁ בֵּין מַשְׁכּוֹרַת שֶׁל מַשְׁבֵּי לְבִין שְׂכִיר בְּכוֹלֵל, וְעַל חֲדָשִׁים שְׁבַט
 וְאֵדֶר יִשְׁלֵם חֲזֵי אוֹ שְׁלִישׁ מֵהַהֲפָרֵשׁ.
 וְעַדִּיּוֹן יֵשׁ לְבַרֵּר הַמַּנְהֵג לְגַבִּי עוֹבְדָה בְּנַסְיִין וְלֹא הִיתָה לוֹ עוֹבְדָה אַחֲרַת וְהַתְּפַטֵּר בְּפַשְׁעֵמּוֹ בְּאַמְלָע הַזְּמַן,
 הָאֵם בְּכַהֲ״ג מִקְבֵּל עַל חוּדַשׁ נִסָּן, וְהַכֵּל הוֹלֵךְ אַחֲרַת הַמַּנְהֵג בְּזֶה.
 וְעַל הַשְּׁאֵלָה שֶׁל פִּטְוִרִין בְּעַ״פּ, נִרְאָה דְּכִיּוֹן שְׁקַבְּלוּ בְּעַ״פּ מִסְתַּלֵּק עַ״פּ, וְאִין לְרִיךְ בְּזֶה כְּתַב, מִה גַם
 שְׁהַעוֹבֵד לֹא הוֹפִיעַ לְעַבְדוֹתוֹ מֵאִזּוֹ הַפִּטְוִרִין בְּעַ״פּ.

שְׁמוֹשׁוֹן גְּרוֹסְמַן.